

SLEKTEN HANS DØDE UT. Christian Michelsen om bord i dampyachten «Solbris» i 1924, året før han døde. Han elsket båter, men ville ikke høre snakk om annet enn damp. Det er trolig denne «Solbris» norske nazister rømte med til Sør-Amerika i 1945.

BILLEDSAMLINGEN, UIB. UKJENT FOTOGRAF

«Nu gjælder det at holde kjæft»

slektsgranskning

Under unionskrisen i 1905 sendte Bjørnstjerne Bjørnson et telegram til statsminister Chr. Michelsen: «Nu gjælder det at holde sammen». Michelsen skal ha svart: «Nu gjælder det at holde kjæft».

ØIVIND ASK
oivind.ask@bt.no

Det er en god historie, men dessverre ikke sann. Redaktøren i Bergens Aftenblad, Christian Michelet, fant på spøken, men den var så vellykket at historien godt kunne vært virkelig. Michelsen var kjuagutt, strateg og en gammel ringrev, og viste seg som rette mann da muligheten dukket opp. «Hans linje i 1905 var passiv venting, avløst av plutselig handling», sier professor Wyller i biografien fra 1975. Det passer godt med telegramhistorien.

Chr. Michelsens store livsoppgave ble å løsrive Norge fra unionen med Sverige. Da det var unnagjort var hans jobb gjort. Det var noe churchillsk over situasjonen.

For dette storverket ble han den

FOTO: HILFLING RASMUSSEN, KRISTIANIA 1905

store folkehelten. 17. mai 1938 ble statuen av ham avduket på Festplassen i hjembyen Bergen. Takket være statsminister Chr. Michelsen vil 7. juni 1905 for alltid

Mor fra innvandrerslekt

Da Peter Christian Hersleb Kjerschow Michelsen ble døpt i Domkirken 26. april 1857 ble han oppkalt etter morfaren sin, Peter Christian Hersleb Kjerschow, biskop i Bergen. Gutten var født 15. mars, et halv år før morfaren trakk seg fra bispestillingen etter ti år i setet.

Bergen er en innflytterby, og slektene er preget av det. Caroline So-

phie Erastine var 29 år da hun fødte Christian, og hadde bodd i Bergen siden faren ble utnevnt til biskop i 1848. Hun kom fra en lang rekke med prester på farsiden, der vi også finner Hersleb og Sverdrup-slektene som opprinnelig kom fra Danmark. Mormor til Christian var en Collett, Johanne Benedicte. Collett'ene kan vi følge bakover til James som ble født i London i 1655. Han utvandret til Norge og Christiania og ble Christians tipp-tipp-tipp oldefar. Navnene Collett, Hersleb og Sverdrup har blitt en del av norgeshistorien.

Far fra gammel norsk slekt

Michelsen-navnet fikk gutten naturlig nok etter faren Jacob Andreas Michelsen som var født i Bergen i 1821. Faren hans igjen, Tollach, var innflytter og kom fra en gammel gårdbrukerslekt i Egersund-området.

Vi vet ikke når Tollach flyttet til Bergen, men under folketellingen i 1801 ble han registrert her, 20 år gammel og tjenestedreng. Da han giftet seg med Mads Magdalena Eide 14 år seinere har han avansert til gesell og arbeider på Bryggen. Nå har han endret navnet fra Tollak Mikkelsen til Tollach Michelsen.

Farslekten til Tollak Mikkelsen kan vi følge bakover i Egersund-området, like til Kolbein Rasmussen Vinningland som ble født ca. 1588 og døde 1671. Kolbein fikk en sønn som han kalte Salve (død 1696), hans sønn igjen fikk navnet Mikkel, og her er begynnelsen til Michelsen-navnet. Mikkel Salvesson (f. 1673) fikk sønnen Mikkel Mikkelsen (1708-1797), deretter enda en Mikkel Mikkelsen (1746-1818) som ble far til gesell Tollach Michelsen på Bryggen. Han dør som «enkemand/kjøbmand» 80 år gammel i 1861. Da han ble begravd fra Domkirken 9. januar ble det ringt med «Mellem- og Smaaklokken».

Tollach hadde vært enkemann i 32 år da det ble ringt for han i 1861. Christians farmor Mads Magdalena Eide var født i Bergen, men også hun hadde anene sine i Egersund-området. Hun var datter av innflytter og gesell Mads Eide, og helt normalt giftet hun seg med en fra sin egen sosiale klasse. Hun døde bare 36 år gammel i 1829.

Da sønnen hennes Jacob Andreas Michelsen (1821-1902) giftet seg med bispedatteren Caroline Sophie Erastine i Domkirken 20. juni 1855, var det nok et trinn oppover på den sosiale stigen for han. Men Jacob Andreas var en driftig og dyktig mann og

ble etter hvert en markant personlighet i Bergen, konsul, vinhandler, banksjef, børskommisær, ordfører i to perioder og kunstvenn. En som virkelig gjorde seg bemerket.

Kjuagutten

Chr. Michelsen vokste opp noen meter fra Fisketorget, som eldste av tre søsken, og leken i gaten formet gutten. Kåre Sydnes forteller fra sin barndom at han reiste fra Fjøsanger med samme toget som Chr. Michelsen og konsul Conrad Mohr. Flere ganger hørte han på samtale mellom de to eldre herrene, og skriver at de to førte et språk som hans egne lærere med alle midler prøvde å luke bort fra guttene.

Christian hadde store evner skulle det vise seg, likevel strøk han i 6. klasse og måtte ta opp igjen det skoleåret. Akkurat det er en skjebne han har delt med mange andre store personligheter gjennom historien. I 1875 tok Christian (eller bare Chr. som han selv alltid brukte skriftlig for det var en Christian Michelsen til i byen) artium på Katedralskolen, 18

FOTO: MAX BEHRENS, 1875, BILLEDSAMLINGEN, UIB

år gammel (bildet). Her var han formann i studentersamfunnet, og fikk god trening som debattant. I 1879 ble han cand.jur. ved Universitetet i Oslo, og året etter startet han egen sakførerpraksis i Bergen. Trolig gikk han lei sakførerlivet, det ga for lite utfordringer, og i 1885 kastet han årene som høyesterettsadvokat.

Han ville delta i det offentlige liv, men for å bli uavhengig i politikken var det også nødvendig å være økonomisk uavhengig mente han. Han måtte ha penger. Mye penger, og da nyttet det ikke å være sakfører. Det var reder han måtte bli. Men for å bli reder trengte han startkapital, og her kom Johanne Benedicte Boalt Wallendahl (f. 1861) eller «Benny», til hjelp. Hun var datter av kjøpmann Rasmus Wallendahl, og da de giftet seg i Korskirken 4. november 1881 ga Rasmus dem en villa i Allegaten i bryllupsgave. I 1882 utvidet

Michelsen eiendommen med å kjøpe flere parseller, men da han kjøpte sin første skute DS «Sleipner» på 2600 tonn i 1884 måtte han pantsette eiendommen.

Nå gikk Chr. Michelsen inn i en lang og travel periode, arbeidskapasiteten hans var enorm disse årene. I 1882 tok han også jobben som adm.dir. i HSD. Den hadde han i ti år. I 1896 tok han samme stilling i Nordre Bergenhus Amtskibe. Nå satt han i flere styrever: Laksevåg maskin- og skipsbyggeri, Bergens Privatbank, Bergens Sparebank og Bergens Kreditbank, Bergens Museum, Det nyttige Selskap, Den Nationale Scene og Carnegies Heltefond. Fra 1890 til sin død var han også formann i direksjonen for Bergens Dampskibssassuranseforening. I mange år satt han også i direksjonen i DBS. Alt dette samtidig som han bygget opp sitt eget rederi fra grunnen. I 1903 ble han tatt inn i Hagerups samlingsregjering.

Byens største reder, men ...

I 1899 hadde han den største tonnasje i Bergen, bare moderne dampskip. Dette oppnådde han selv om han i disse årene i tillegg hadde bak seg to perioder som ordfører, 1892/93 og 1895/98.

Rederiet gikk godt, men det gjorde ikke ekteskapet. Likevel fikk de to barn, Einar allerede i 1882 og Benedicte fem år senere. I 1910 døde Benny (bildet).

FOTO: HAHN NACHF, DRESDEN, BILLEDSAMLINGEN, UIB

barnløs, var siste håp ute. Da hadde Einar vært gift i ti år med Benedicte von Tangen, født i Bergen i 1889.

Einars søster Benedicte Wallendahl Michelsen, også kalt «Benny» som moren, ble først gift i 1911 med premierløytnant og yrkesmilitær Hans Finne. I 1914 adopterte de jenta Eivy. Benny og Hans fikk ikke

egne barn, og skilte seg. Hun giftet seg på ny i 1922 med grosserer Petter U.A. Motzfeldt i Oslo. Dette ekteskapet ble også uten barn.

Ingen etterkommere

I dag er det ingen som kan peke på statsministeren i sin anerekke. Einar og Benny var de eneste barna hans, og hvis Chr. Michelsen ikke hadde noen på lur utenfor ekteskapet, er slekten hans dødd ut.

Selv om han hadde sterkt ry på seg for å være glad i damene, det går «uhorvelig» mange historier om det, vet vi ingen ting om det fikk konsekvenser, i hvert fall var det aldri noen som sto frem med hemmeligheten. I papirene hans er det ikke mye å finne, for mesteparten av den private korrespondansen sørget han for å brenne.

Chr. Michelsen døde 29.6.1925. Han hadde da allerede skjenket størstedelen av sin store formue til Chr. Michelsens Institutt for videnskap og åndsfrighet. Datteren Benny fikk en mindre del, hun hadde nok likevel, mente han. Gamlehaugen ble solgt til staten og midlene gikk inn i CMI. Det merkelige bygget på Fjøsanger ble nasjonaleiendom og kongebolig.

Kilder:

Digitalarkivet
Statsarkivet i Bergen
«En gammel Christiania-Slægt» (1883)
«Bergens stifts biskoper og præster efter reformationen» (1895)
«Studentene fra 1875» (1925)
Norsk slektshistorisk tidsskrift (1938)
Kåre Sydnes: Artikkel om C.M. i «Merkesmenn i Bergens næringsliv» (1948)
Thomas Chr. Wyller: «C.M. Politiker» (1975)
Tim Greve: «Norge i 1905» (1980)
Karsten Alnæs: «Historien om Norge» (1999)
Bergens Tidende
Aftenposten
Samtaler med:
Atle Thowsen som skal skrive biografien om C.M.
Yngve Nedrebø ved Statsarkivet.

Har du tips?

Dette er tredje artikkel i en serie om slekter og slektsgranskning, som kommer på navnesiden første fredag hver måned. Har du tips om spennende slekthistorier kan du kontakte BT på: navn@bt.no De to første artiklene sto 5. april og 3. mai.